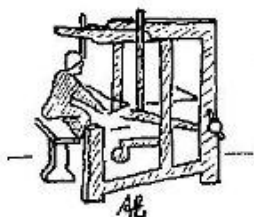

Julförberedelser

Tidigt på hösten kunde man börja med trasmattväven till julmattorna. Sommarn var ju lämplig årstid för färgning av ”rantrasor”. I solen torkade allt så fort att färgerna inte hann blekas. Mormor brukade växtfärga, men mor höll sej till Torsåkersfärgen. Längre fram blev det färg från Herdins i Falun. Den gick att köpa hemma i bo'n. Att klippa trasor var ett intressant göra, som hörde regndagarna till.

Det var skojigt att skura köksgolvet med den lilla grankvasten vi gjort när vi gick i vall. Det var så geschvint att slå ut skurvattnet över stuggolvet. Sprund fanns ju att sopa ner i, sen man jobbat på med grankvasten under sin bara fot. Sen doftade det rent lång väg. Att sedan få lägga på de nya ”grannmattorna” tätt, tätt, sen golvet torkat – vilken fest!

Den stora, vita spismuren blev förstås kriad och lyste upp rummet i fotogenlampsljuset. Vi förstår den gubbe, som utbrast då han en mörk kväll kom hem från skogen:
– Åjåjåj, vär hä har vurte månljust!

När ljudet av griskrik skar genom frostiga, stjärngnistrande, tidiga mornar, tänkte nog inte oppalaborna på midvinterblotet – julen. Hur viktig slakten var för vilodagarna kring helgen gick väl inte upp för oss förrän den tiden var inne. När man var liten var det roligt att gå till handelsbo'n och köpa harts. Harts behövdes ju då grisborstet skulle skrapas av med järnskopan sen det kokande vattnet tömts på. Varje tid har sina metoder. Alla vet hur död en slagen och stucken gris är sen blo'n runnit av och vispats. Paltbrödbakningen hade man ju inte tid med den dagen.

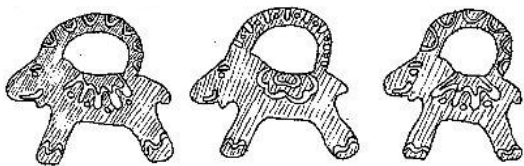

Korv skulle stoppas. Till blodkorven hade man i förväg sytt korta, breda påsar av gamla linnelakan eller bomullstyg. Men till köttkorv och grynkorv behövdes gristarmar. Tarmarna tömdes ur och sköljdes. På stora skärbrädan, eller kanske en bred plank, skulle korvskinnen skrapas rena. De vändes ut och in och med en inte alltför slö bordskniv gick man till verket. Slaktare Hägglund var lättsam och lämplig att fråga till råds. Omaket med att blåsa upp tarmarna för att se om något behövde skrapas om kunde dock inte ens Hägglund hjälpa mig ifrån. Usch, vad det smakade råk! Vi hade ingen köttkvarn hos oss i min barndom. Längre fram lånade vi en sådan från Hillins, men lika roligt var det inte att dra veven, som att stoppa korv för hand genom avsågade kohorn. Det var bara att fylla i korvsmeten sen man lagt skinnet över kohornets kant. Hur mycket korvsmet det skulle vara för att inte korven skulle spricka när man kokade den lärde man sej snart.

Pressylta hör julen till än idag, så ännu en av vännerna måste offras – kalven – för att få geléämne till grishuvudet. Det blev en god sylta och när den låg i press, med en stor nytvättad sten över till tyngd, kunde vi barn glömma att vi mist både kalv och gris. På julaftonen var ju allt så gott att äta.

Lutfisken var en rätt som det skulle finnas mycket av. Nog var det bra kallt att byta vatten flera gånger innan fisken blev färdig, men det vet ju alla, även riktigt unga människor.

Rågsiktsbak och saffransbrödbak kunde göras i god tid. Det var ju geschvint att gräva ner brödet i sädeslårarna djupt så att inte råttorna hann dit förrän det var borta igen. Brödet höll sig också mjukt och gott länge. Hos Petterssons i Björke köpte vi ”sockerstjärnor” så då behövdes – i mitt hem – inget annat. Jo, till julgranen förstås. Vita gubbar, gummor och grisar, som fick karaktär av de röda färgstreck som Hedéns bageri konstnärligt smyckat bakverken med. Att tinga julbockar i god tid hörde till. På senare år med mottagarens namn i kristyr på pepparkaksbotten.

Bastun i Oppala revs ju vid laga skiftet och jag har inget minne av något bad i den. Men nog badade man till jul. Vatten värmdes i bry'stuns pannmur och tvättkar, som fanns på den tiden. Men kallt var det att gå de få stegen över gården. Det minns man bäst av julbadet.

I lagård och stall skulle det sopas och städas så gott det gick. Djuren skulle ju också få veta att det var helg. När farfar tände den lilla blecklampan i lyktan, som hade glas på alla fyra sidorna och när han tog fram brödkakorna ur köksskåpet, då var det nära till julgröten. Då gick vi in till hästarna i stallet och till korna i fäjsset. De skulle alla, små som stora djur, ha sin brödbit. God jul skulle man säga och klappa dem.

Hos oss stöpte vi inga julljus. De köptes i stället. Vad det blev ljuvligt ljusst när de tändes – och varmt. Att ha fått vara med om och uppleva gamla tiders förberedelser för julen, som då verkligen var en högtid i stillhet och begrundan – det är mycket att vara tacksam för.

En Glad och God Jul tillönskas alla vänner och läsare av Hillebygden.

A handwritten signature or initials, possibly 'J.E.', written in a cursive style.

[Hillebygden, Nr. 3, 1980]